

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Z biegiem dolnej Wisły. Toruńsko-lwowskie spotkania na szlakach języka, historii i kultury

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

Projekt finansowany przez Narodową Agencję Wymiany
Akademickej w ramach programu „Promocja Języka Polskiego”
(umowa nr BJP/PJP/2024/1/00017/U/00001)

PROGRAM
PROMOCJA
JĘZYKA POLSKIEGO

Filmowy Toruń

czyli nie tylko Rejs...

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Początki kinematografii w Polsce

Pionierzy

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

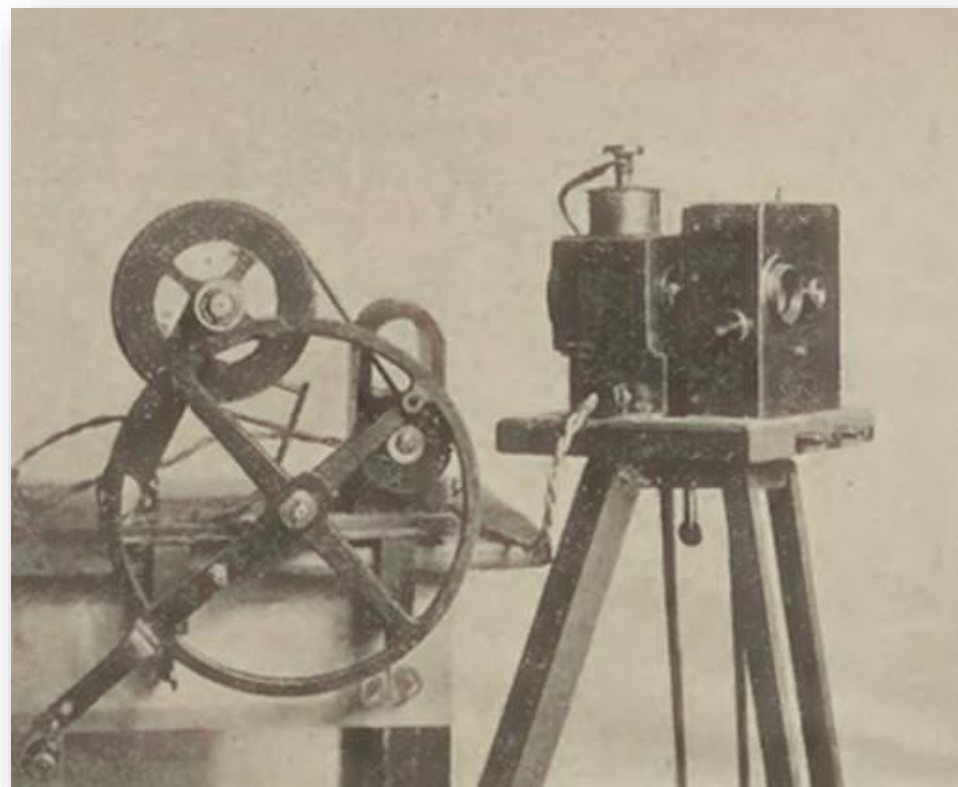
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

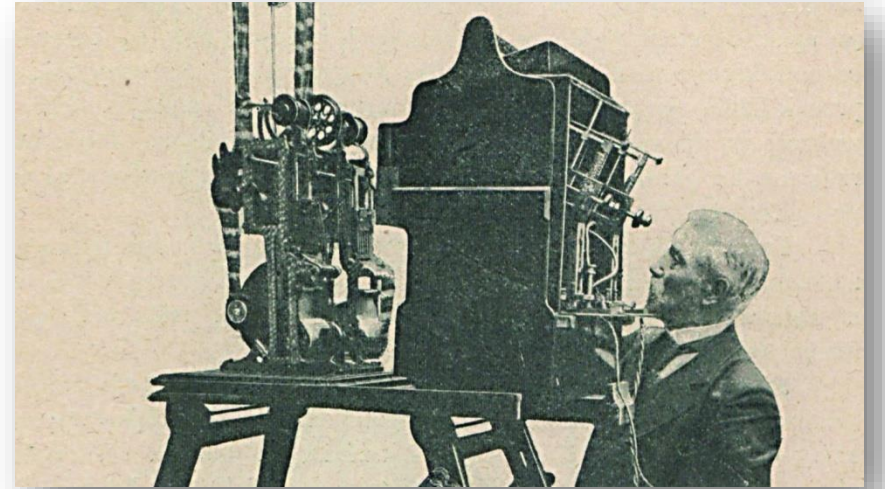
Piotr Lebedziński – prelumierowski wynalazca

- Fotograf, inżynier, producent aparatów fotograficznych
- **1895 – realizuje film fabularyzowany (aktorzy, zachowane odbitki)**
- Wykorzystanie szklanych płyt (zamiast błony/taśmy filmowej) – tylko prototypy
- 1906 – opatentował *głowicę dźwiękową* do rejestracji ścieżki dźwiękowej
- 1919 – skonstruował *Cykloskop*, aparat projekcyjny do użytku szkolnego

Kazimierz Pruszyński

- **Pleograf** – przesuwana błona fotograficzna: perforacja, wypustki chwytaka (**pierwsze próby konstrukcyjne w 1890 lub 1891r., pierwsze modele 1894-96r.**)
- Problemy finansowe (Towarzystwo Popierania Przemysłu współfinansuje projekt)

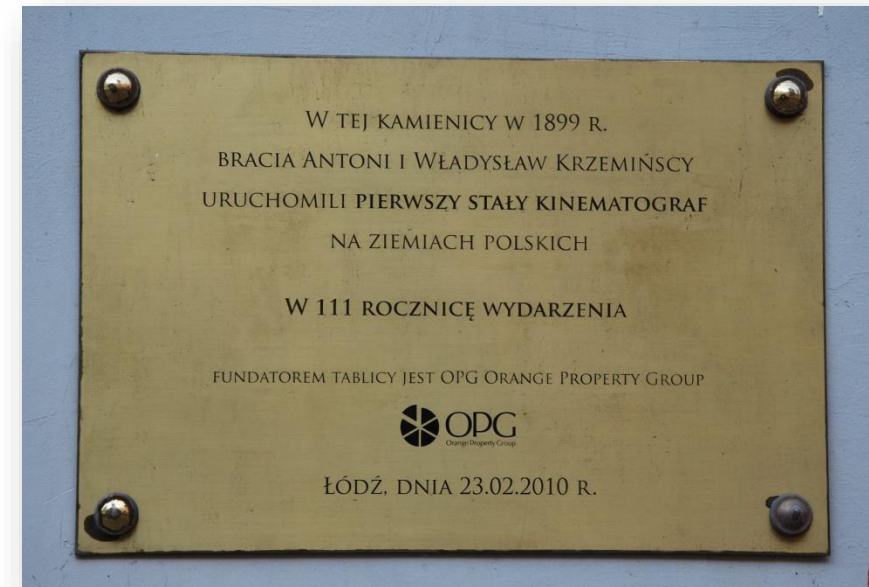
Bolesław Matuszewski – pionier kina we... Francji

- W. Banzkiewicz, W. Witczak: „Zamknął swoimi teoretycznymi postulatami pierwszy etap rozwoju kinematografii. I to nie tylko w skali polskiej, ale i światowej.”
- W latach 1896-1898 prawdopodobnie pracował dla braci Lumière.
- W 1898 r. wydaje we Francji pracę pt. „Une nouvelle source de l’histoire. Creation d’un Depot de Cinematographie historique”.

Kina „wędrowne” – kina stałe

- 1896-1902 – kino „wędrowne” (ekonomia pokazu – ciągła zmiana publiczności, zniszczone taśmy)
- 1903-1907 – kina sezonowe
- Przedsiębiorcy filmowi – punkty wyświetlania filmów w sezonie zimowym
- **Bracia Krzemińscy**
- 1908 – kina stałe

Toruń, 25 marca 1907...

- Pierwszy pokaz „kolorowych” ruchomych obrazów
- Viktoria Park (skrzyżowanie ul. Grudziądzkiej z Szosą Chełmińską)
- Pierwszy repertuar: *Misterium Męki Pańskiej*, *Czarodziej i motyl*, *Macocha*, *Polowanie na sarny*

Za: Katarzyna Kluczwajd, *Toruńskie teatry świetlne, czyli kina, wytwórczość filmowa i miejscowe gwiazdy 1896- -1939*

Joanna Łyskowska

- 1871-1956
- Toruńska przedsiębiorczyni
- Właścicielka ekskluzywnego salonu krawieckiego, fabryki (wraz z wypożyczalnią) kostiumów teatralnych oraz restauracji, w której powstał pierwszy stały **Lichtspiele-Theater**

Przed I wojną światową

Produkcja filmowa na Pomorzu

- Mariusz Guzek: „W miesiącach bezpośrednio poprzedzających wybuch wojny jedynie w Toruniu odnotowano ślady miejscowej wytwórczości. Katarzyna Kluczajd na podstawie kwerendy toruńskiej prasy niemieckiej ustaliła, iż w lipcu 1914 roku iluzjon «Odeon Lichtspiele» pokazał trzy filmy, prawdopodobnie autorstwa Maxa Müllera, właściciela Vereinigte Müller's Lichtspiele (Zjednoczonych Teatrów Świetlnych Müllera), który już wcześniej dał się poznać jako zainteresowany dokumentowaniem życia miasta człowiek z kamerą. Były to obrazy prezentowane pod oryginalnymi tytułami: *Promenaden-Konzert* (Koncert promenadowy), *Die Schützenumzug* (Pochód bractwa strzeleckiego) i *Sport-Fest der Radfahrer* (Święto sportowe rowerzystów). Dokumenty te, jakkolwiek adresowane do całej społeczności Torunia, prawdopodobnie relacjonowały wydarzenia szczególnie istotne dla stanowiącej 60 procent mieszkańców grodu Kopernika większości niemieckiej, o czym świadczy ostatni z pokazywanych – miejscowe bractwo kurkowe składało się niemal w całości z germańskiej elity strzeleckiej. Zresztą polska «Gazeta Toruńska» skrzętnie przemilczała te pokazy”.

Pierwszy polski film

- *Pruska kultura*, reż. Mordechaj Towbin, 1908
- Inspiracje: strajk dzieci we Wrześni, wóz Drzymały
- Film piętnował germanizację polskich dzieci
- Cenzura zaborców
- Film dystrybuowano dopiero po wybuchu I wojny światowej

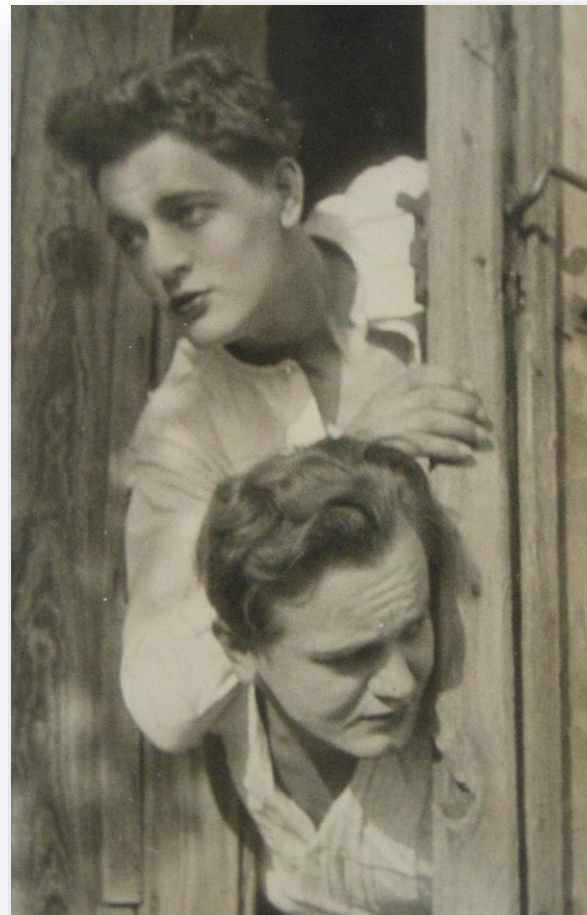

Filmowy Toruń

Jakie filmy zrealizowano w Toruniu

Panienka z chmur, reż. Bernard Marwiński, 1931

- Pierwsza i jedyna produkcja toruńskiego studia filmowego Marwin-Film (właściciel: Bernard Marwiński)
- Komedia obyczajowa
- Miłość i sport

Ludzie Wisły, reż. Aleksander Ford i Jerzy Zarzycki, rok 1938.

- Bohaterowie: flisacy
- Melodramat, dramat rodzinny, dramat społeczny, kryminał
- Film kręcono w Toruniu, Starym Toruniu, Sandomierzu, Kazimierzu nad Wisłą i Płocku

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NAWA

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Filmowy Toruń po wojnie

Zamach, reż. Jerzy Passendorfer, 1958

Toruń „gra” Warszawę

Rekonstrukcja akcji Armii Krajowej z czasów II wojny światowej: zamach na SS-*Brigadeführera* dowódcę policji i SS, generała Fransa Kutschere, zwanego „katem Warszawy”.

Dwa filmy Janusza Nasfetera

Czerwone pończochy, 1960

Mój stary, 1962

Miejsca

Ulica Piekary, Szewska, a także
Bulwar Filadelfijski

- „**Janusz Nasfeter** zapisał się w dziejach polskiego kina jako przenikliwy przezierca dziecięcej psychiki, potrafiący w mistrzowski nieraz sposób ukazać świat doznań najmłodszych. Jego uwagę przyciągali zwłaszcza ci najstabsi, bezbronni, pokrzywdzeni przez los. Reżyser skrupulatnie penetrował ich rozczarowania, zawiedzione nadzieje. Czułym okiem kamery rejestrował ból, towarzyszący zetknięciu dziecięcych oczekiwań z rzeczywistością. Z czasem - od tytułu jego pierwszego pełnometrażowego filmu - wśród krytyków pojawiła się opinia, że Nasfeter to specjalista od "małych dramatów". Małych nie ze względu na moralną dolegliwość, lecz dlatego, że były udziałem dzieci - istot najmniej odpornych na psychiczne urazy, najbardziej potrzebujących opieki i troski”.

na: <http://www.filmpolski.pl/fp/index.php?film=122127v>

Prawo i pięść, reż. Jerzy Hoffman i Edward Skórzewski, 1964.

- Konwencja westernu
- Polska po II wojnie światowej – Ziemie Odzyskane
- piosenka *Nim wstanie dzień* (kompozytor – Krzysztof Komeda; słowa – Agnieszka Osiecka; wykonawca – Edmund Fetting)

<https://www.youtube.com/watch?v=COGBfVMAMCU>

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NAWA
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Filmowy Toruń

Seryjni mordercy

Wściekły, reż. Roman Załuski, 1979

Seryjny morderca, który nienawidził
szczęśliwych ludzi...

Miejsca: Dworzec Główny, ulica
Przedzamcze, ulica Szeroka, wewnątrz
„Hotelu Polonia” – **w recepcji jeden z
bohaterów czyta „Nowości”**

Wśród nocnej ciszy, reż. Tadeusz Chmielewski, 1978

Kryminał, dramat psychologiczny,
dramat rodzinny

Na podstawie powieści Ladislava Fuksa
Śledztwo prowadzi radca Heumann

Miejsca: Bydgoskie Przedmieście,
Rybaki, Nowy Rynek, kościół św. Jakuba

Filmowy Toruń – film kultowy

Rejs, reż. Marek Piwowski, 1970

- „Na pokład wycieczkowego statku odbywającego rejsy po Wiśle wsiada pasażer bez biletu. Kapitan bierze go za instruktora kulturalno-oświatowego, a gapowicz z ochotą wciela się w tę rolę. Na wstępie zwołuje zebranie, na którym wycieczkowicze wybierają radę rejsu. Następnie wciąga pasażerów w organizację konkursów, gier i zabaw na pokładzie. Ich uczestnicy są przejęci i zachwyceni, że mogą się wykazać. Instruktor zyskuje oddane grono sojuszników i coraz bardziej upaja się rolą przywódcy. Trwają kolejno: święto kapitana, bal maskowy, quiz na inteligencję, zbiorowa gimnastyka, gra w salonowca - robi się coraz głupiej i bezsensowniej... Kierownictwo rejsu ogarnia coraz większy entuzjizm...” na: <https://culture.pl/pl/dzielo/rejs>

Filmowy Toruń

Przełom XX i XXI wieku

Wrony, reż. Dorota Kędzierzawska, 1994.

- Dramat społeczny
- Aktorzy amatorzy – dzieci z Toruńskiej Starówki
- Miejsca: Willa przy ulicy Mickiewicza 20, ulica Panny Marii, Rynek Staromiejski
- Film był polskim kandydatem do Oscara, w kategorii najlepszego filmu nieanglojęzycznego

„Excentrycy, czyli po słonecznej stronie ulicy”, reż. Janusz Majewski, 2016.

- Polska, koniec lat pięćdziesiątych
- Jazz w czasach komunizmu
- historia miłosna z wątkiem szpiegowskim
- Miejsca: Toruń – Stary Rynek, Dwór Artusa, Ciechocinek; Nieszawa – przystań promowa na Wiśle

Bibliografia:

- Mariusz Guzek, *Co wspólnego z wojną ma kinematograf? Kultura filmowa na ziemiach polskich w latach 1914-1918*
- Katarzyna Kluczajd, *Toruńskie teatry świetlne, czyli kina, wytwórczość filmowa i miejscowe gwiazdy 1896-1939*
- Tadeusz Lubelski, *Historia kina polskiego 1895–2014*
- Edward Zajiček, *Zarys historii gospodarczej kinematografii polskiej, Tom – Kinematografia wolnorynkowa w latach 1896-1939*

Źródła internetowe

<http://www.filmpolski.pl>

<https://culture.pl>

<http://filmowytorun.pl>

Dziękuję za uwagę!

Dr Sylwia Kołos

Instytut Nauk o Kulturze UMK

